

Dosarul nr. 2ra-1230/21

Prima instanță: Judecătoria Chișinău, sediul Centru (jud. V. Lastavețchi)
Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău (jud. L. Pruteanu, A. Malfi, I. Dutca)

ÎNCHEIERE

13 octombrie 2021

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție

În componența:

Președintele completului, judecătorul
judecătorii

Ala Cobăneanu
Dumitru Mardari
Mariana Pitic

examinând chestiunea privind admisibilitatea recursului declarat de Ministerul Justiției,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Țurcanu Liliana împotriva Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și compensarea cheltuielilor de judecată,

împotriva deciziei din 12 mai 2021 a Curții de Apel Chișinău, prin care au fost admise apelurile declarate de Ministerul Justiției și Procuratura Generală și a fost modificată hotărârea din 09 februarie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru,

constată:

La data de 02 octombrie 2020, Țurcanu Liliana a depus cerere de chemare în judecată împotriva Ministerului Justiției, intervenient accesoriu Procuratura Generală cu privire la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală și compensarea cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii, reclamanta a indicat că la 11 octombrie 2016, Centrul Național Anticorupție a pornit în privința sa, ca fiind administratorul SC „Financial Investment Group” SRL, urmărirea penală în cauza nr. 2016970632, în baza art. 325 alin. (3) lit. a) din Codul penal.

Prin ordonanța din 11 noiembrie 2016, în cadrul dosarului penal nr. 2016970632, de către ofițerul superior de urmărire penală pentru cazuri excepționale al Direcției nr. 1 a Direcției Generale Urmărire Penală a Centrului Național Anticorupție, Iurie Moraru, a fost recunoscută în calitate de bănuț de comiterea pretinsei fapte prejudiciabile prevăzute de art. 325 alin. (3) lit. a) Cod penal, fiind audiată în calitate de bănuț în aceeași zi.

A menționat că prin ordonanța din 03 februarie 2017 a procurorului în Procuratura Anticorupție, Mariana Botezatu, a fost pusă sub învinuire pentru comiterea infracțiunii prevăzute de art. 325 alin.(3) lit. a) Cod penal, fiind audiată în calitate de învinuit în aceeași zi. Prin plângerile depuse la data de 10 februarie 2017 și 02 martie 2017, a contestat fără succes, în ordinea prevăzută de art. 299¹ și 313 din Codul de procedură penală, legalitatea ordonanței de punere sub învinuire, invocând nulitatea actului procedural sub aspectul încălcării termenului de menținere în calitate de bănuț, reglementat de art. 63 din Codul de procedură penală.

A susținut că în cadrul urmăririi penale, la 20 februarie 2017 și respectiv, 13 martie 2020, a depus mai multe cereri prin care a solicitat procurorilor anexarea probatoriului care demonstra absența elementelor infracțiunii, precum și scoaterea sa de sub urmărire penală. La cererea din 20 februarie 2017 nu a primit răspuns, iar, ca rezultat al examinării cererii repetate din 13 martie 2020, prin ordonanța procurorului în Procuratura Anticorupție, Alexandru Machedon din 11 iunie 2020, s-a dispus respingerea cererii ca fiind neîntemeiată.

Reclamanta a declarat că prin scrisoarea nr. 6532 din 01 iulie 2020, semnată de adjunctul interimar al procurorului-șef anticorupție, Vladislav Cojocar, cauza penală a fost remisă Centrului Național Anticorupție cu mențiunea „totodată, verificându-se materialele cauzei penale, s-a constatat că efectuarea urmăririi penale se tergiversează neîntemeiat, nefiind efectuate acțiuni de urmărire penală în perioade îndelungate de timp, astfel fiind încălcate prevederile art. 57 alin. (2) pct. 3) din Codul de procedură penală, conform căruia ofițerul de urmărire penală poartă răspundere pentru efectuarea legală și la timp a urmăririi penale, precum și prevederile art. 20 din Codul de procedură penală, care indică că urmărirea penală se face în termene rezonabile”.

A invocat că, fiind constatat caracterul îndelungat al cercetărilor în situația în care probele prezentate indicau asupra absenței elementelor infracțiunii, la data de 20 iulie 2020 s-a solicitat judecătorului de instrucție constatarea încălcării dreptului învinuitei la acces liber la justiție prin încălcarea termenului rezonabil de desfășurare a procesului penal.

Astfel, în rezultatul examinării cererii avocatului reclamantei, prin încheierea din 24 iulie 2020 a judecătorului de instrucție în Judecătoria Chișinău, sediul Ciocana, s-a admis parțial cererea cu privire la accelerarea urmăririi penale, fiind menționat procurorului de a ține cont de termenul rezonabil privind examinarea cauzei.

Țurcanu Liliana a afirmat că prin ordonanța procurorului în Procuratura Anticorupție, Alexandru Machedon din 05 august 2020, s-a dispus scoaterea sa de sub urmărire penală, din motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii, procesul penal fiind clasat.

A notat că, în perioada care a succedat momentului pornirii urmăririi penale la 10 noiembrie 2016, a fost obligată de a se prezenta la citații și de a participa la diverse acțiuni procesuale. Aceste împrejurări denotă clar că, în rezultatul pornirii urmăririi penale și tragerii la răspundere penală pentru comiterea preținsei fapte prejudiciabile prevăzute de art. 325 alin. (3) lit. a) din Codul penal, i-a fost încălcat dreptul

fundamental de a nu fi urmărită penal, în lipsa unei fapte infracționale și prejudiciabile, precum și dreptul la protecția vieții private.

Reclamanta a mai indicat că, urmare a activităților ilegale de accesare, extragere și prelucrare a datelor personale care o vizează pe dânsa și rudele ei de către Centrul Național Anticorupție, stocate în Registrul de Stat al Populației din 20 octombrie 2016, precum și în urma tragerii ilegale la răspundere penală pentru comiterea pretinselor fapte prejudiciabile prevăzute de art. 325 alin. (3) lit. a) din Codul penal, a suferit un prejudiciu moral și material considerabil, determinat inclusiv de necesitatea deplasării la sediile organului de urmărire penală al CNA și procurorilor în Procuratura Anticorupție în procesul anchetării procesului penal pornit în privința sa, precum și angajării avocatului în vederea acordării asistenței juridice.

A menționat că, acțiunile ilegale admise de reprezentanții organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție, procurorilor din cadrul Procuraturii Anticorupție, inclusiv perioada îndelungată pe parcursul căreia a fost persecutată penal: 11 octombrie 2016 – 05 august 2020 (45 de luni și 25 de zile), în timp ce evident nu existau elementele fetei penale care i-au fost incriminate, motivează pretenția de a solicita repararea prejudiciului moral și material.

A susținut că, bucurându-se în familie și societate de reputație impecabilă, a suferit grav în urma acțiunilor arbitrare ale organelor de urmărire penală și ale procuraturii, care de la bun început au colectat și prelucrat abuziv date cu caracter personal care o vizau; au admis tergiversarea neîntemeiată și ilegală a termenului urmăririi penale, prin metoda neefectuării acțiunilor procesuale în intervale îndelungate de timp; au apreciat neobiectiv probele și circumstanțele cauzei, cauzându-i stres legat de soarta incertă și perspectiva reală de a fi pedepsită penal ilegal, precum și suferințe emoționale grave.

Reclamanta consideră că, în speță, este prezentă eroarea gravă, manifestată de reprezentanții organului de urmărire penală al Centrului Național Anticorupție, precum și de către procurori, care au încălcat principiul general potrivit căruia nici o persoană nevinovată nu poate fi trasă la răspundere, fiind nevoie de peste 4 ani, ca aceasta să demonstreze ilegalitatea tragerii la răspundere penală, condiție inacceptabilă într-un stat de drept, în care drepturile și libertățile fundamentale ale omului trebuie să fie primordial apărute și garantate.

Țurcanu Liliana a solicitat încasarea din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, a sumei de 200 000 de lei cu titlu de prejudiciu moral și a sumei 10 000 de lei cu titlu de cheltuieli de asistență juridică suportate în cadrul procesului penal, precum și a cheltuielilor de asistență juridică suportate în prezentul proces civil în mărime de 5000 de lei.

Prin hotărârea din 09 februarie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, a fost admisă parțial acțiunea depusă de Țurcanu Liliana și s-a încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul Lilianei Țurcan, cu titlu de prejudiciu moral suma de 150 000 de lei și cheltuielile de judecată în sumă de 10 000 de lei, în total 160 000 de lei. În rest, acțiunea a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

La 11 februarie 2021 Procuratura Generală a declarat apel împotriva hotărârii din 09 februarie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii primei instanțe și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie respinsă.

La 11 februarie 2021 a declarat apel și Ministerul Justiției, solicitând admiterea acestuia, casarea hotărârii din 09 februarie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru și emiterea unei hotărâri noi, prin care acțiunea să fie respinsă integral.

Prin decizia din 12 mai 2021 a Curții de Apel Chișinău, au fost admise apelurile declarate de Ministerul Justiției și Procuratura Generală și a fost modificată hotărârea din 09 februarie 2021 a Judecătorei Chișinău, sediul Centru, fiind micșorat cuantumul prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, încasat din bugetul de stat, prin intermediul Ministerului Justiției, în beneficiul Lilianeii Țurcan, de la 150 000 de lei până la 50 000 de lei. În rest, hotărârea primei instanțe a fost menținută.

Pentru a decide astfel, instanța de apel a constatat că Țurcanu Liliana este în drept de a pretinde repararea prejudiciului cauzat în urma acțiunilor ilegale ale organelor de urmărire penală, procuraturii și instanțelor judecătorești, fiind aplicabile prevederile Legii privind modul de reparare a prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești nr. 1545 din 25 februarie 1998, or, în rezultatul pornirii urmăririi penale pentru comiterea pretensei fapte prejudiciabile prevăzute de art. 325 alin. (3) lit. a) din Codul penal, reclamantei i-a fost încălcat dreptul fundamental de a nu fi urmărită penal, în lipsa unei fapte infracționale și prejudiciabile, precum și dreptul la protecția vieții private.

Astfel, Curtea de Apel Chișinău a considerat justă concluzia instanței de fond, potrivit căreia, ținerea persoanei sub învinuire este de drept o acțiune de tragere a persoanei la răspundere penală. Urmare a acestor acțiuni, Lilianeii Țurcanu i s-a cauzat un prejudiciu moral, în legătură cu acuzațiile aduse privind comiterea infracțiunii, care se sancționează cu închisoare de până la 12 ani.

Instanța de apel a reținut că, unul din criteriile orientative generale de apreciere a prejudiciului moral, este cel al echității. Modul de acordare a satisfacției echitabile, trebuie determinat în raport cu prejudiciul moral suferit, gravitatea acestuia, importanța și consecințele sale pentru victimă.

Astfel, reieșind din criteriul echității, care presupune că despăgubirea pentru prejudiciul moral trebuie să fie justă, rațională și echitabilă, adică trebuie stabilită în așa mod încât să asigure efectiv o compensare suficientă și nicidecum exagerată a prejudiciului cauzat, fiind menținut echilibru între daunele efectiv pricinuite și suma acordată, instanța de apel a conchis că, la caz, suma dispusă spre încasare prin hotărârea primei instanțe de 150 000 de lei este una exagerată, considerând că suma de 50 000 de lei este o compensație rezonabilă și echitabilă, fiind o despăgubire utilă și suficientă, compensatoare pagubelor de ordin moral cauzat persoanei vizate, pentru prejudiciul suferit, având în vedere principiile compensării echitabile și rezonabile a prejudiciului moral, suferințele morale, starea de stres și frustrarea cauzate intimei, această despăgubire corespunde și criteriilor de despăgubire stabilite de CEDO prin jurisprudența sa.

La data de 02 iulie 2021 Ministerul Justiției a declarat recurs împotriva deciziei instanței de apel, solicitând admiterea recursului, casarea integrală a deciziei din 12 mai 2021 a Curții de Apel Chișinău și hotărârii din 09 februarie 2021 a Judecătoriei Chișinău, sediul Centru, cu pronunțarea unei noi hotărâri, prin care acțiunea să fie respinsă integral.

În motivarea recursului s-a invocat interpretarea în mod eronat a legii și aprecierea arbitrară a probelor de către instanța de apel.

Recurentul a indicat că art. 6 din Legea nr. 1545 din 25 februarie 1998, prevede expres cazurile în care survine dreptul persoanei fizice/juridice la repararea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilicite ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și instanțelor judecătorești. Astfel, unul din aceste cazuri este și scoaterea persoanei de sub urmărire penală (art. 6 lit. b).

Ministerul Justiției consideră că la emiterea soluției pe caz, instanțele ierarhic inferioare au aplicat eronat normele de drept material ce țin de încasarea prejudiciului cauzat prin acțiunile ilegale ale organelor de urmărire penală, ale procuraturii și ale instanțelor judecătorești, în condițiile în care, pentru aplicabilitatea prevederilor Legii nr. 1545 din 25 februarie 1998, urmează a fi întrunite cumulativ atât condițiile prevăzute de art. 6 – dreptul la repararea prejudiciului, cât și de art. 3 – cazurile de reparare a prejudiciului material și moral, acestea fiind indisolubile și nu pot fi aplicate separat.

A susținut că nu este suficientă pentru repararea prejudiciului material și moral doar emiterea ordonanței de scoatere de sub urmărire penală, fiind necesar de a fi constatat faptul reținerii ilegale, aplicării ilegale a măsurilor preventive sub formă de arest, de declarație de a nu părăsi localitatea sau țara, tragerea ilegală la răspundere penală, condamnare ilegală, confiscarea ilegală a averii, supunerea ilegală la muncă neremunerată în folosul comunității, efectuării ilegale a perchezițiilor, ridicării, punerii sub sechestru a averii sau suspendării ilegale din funcție, precum și în alte situații, în care s-ar limita drepturile persoanelor fizice/juridice, supunerea ilegală la arest administrativ, reținerea administrativă ilegală sau aplicarea ilegală a amenzii administrative de către instanța de judecată, efectuarea măsurilor operative de investigații cu încălcarea prevederilor legislației, ridicarea ilegală a documentelor contabile și a altor acte, bani, ștampile, blocarea conturilor bancare.

În acest context, recurentul a afirmat că, nu orice acțiune a organelor de drept și judecătorești, atrage răspunderea statului, or, este necesară constatarea ilegalității actului procedural. Însă, în speță, organul de urmărire penală a acționat cu bună-credință, cu diligență suficientă și a întreprins toate măsurile necesare în vederea efectuării obiective a tuturor acțiunilor de urmărire penală.

În conformitate cu art. 434 alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Chișinău a pronunțat decizia contestată la data de 12 mai 2021.

Decizia motivată a instanței de apel a fost expediată la adresa electronică a Ministerului Justiției la data de 01 iulie 2021 (f.d. 157).

Astfel, recursul, declarat la data de 02 iulie 2021, este în termen.

La 16 iulie 2021, copia recursului a fost expediată în adresa Lilianeii Țurcanu și a și Procuraturii Generale, cu înștiințarea despre depunerea referinței (f.d. 172, 174-176).

Prin referința depusă la 09 august 2021, Procuratura Generală a susținut poziția Ministerului Justiției și a solicitat admiterea recursului.

Examinând temeiurile recursului în raport cu materialele cauzei civile, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că, recursul este inadmisibil din următoarele motive.

În conformitate cu art. 432 din Codul de procedură civilă, părțile și alți participanți la proces sunt în drept să declare recurs în cazul în care se invocă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural.

Se consideră că normele de drept material au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care instanța judecătorească:

- a) nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată;
- b) a aplicat o lege care nu trebuia să fie aplicată;
- b¹) a aplicat o lege care a fost declarată neconstituțională;
- c) a interpretat în mod eronat legea;
- d) a aplicat în mod eronat analogia legii sau analogia dreptului.

Se consideră că normele de drept procedural au fost încălcate sau aplicate eronat în cazul în care:

- a) cauza a fost judecată de un judecător care nu avea dreptul să participe la judecarea ei;
- b) cauza a fost judecată în absența unui participant la proces căruia nu i s-a comunicat locul, data și ora ședinței de judecată;
- c) în judecarea cauzei au fost încălcate regulile privind limba de desfășurare a procesului;
- d) instanța a soluționat problema drepturilor unor persoane care nu au fost implicate în proces;
- e) în dosar lipsește procesul-verbal al ședinței de judecată;
- f) hotărârea a fost pronunțată cu încălcarea competenței jurisdicționale.

Săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

Temeiurile prevăzute la alin. (3) se iau în considerare de către instanță din oficiu.

În conformitate cu art. 433 lit. a) din Codul de procedură civilă, cererea de recurs se consideră inadmisibilă în cazul în care recursul nu se încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin.(2), (3) și (4).

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție consideră că recursul declarat de Ministerul Justiției nu se

încadrează în temeiurile prevăzute la art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Prin urmare, argumentele invocate în recurs nu denotă încălcarea esențială sau aplicarea eronată a normelor de drept material sau a normelor de drept procedural de către instanța de apel, respectiv, nu constituie temei de casare a deciziei recurate.

Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție reține că recursul exercitat asupra deciziilor instanțelor de apel are caracter nedevolutiv și controlul judiciar se circumscrie doar asupra problemelor de drept material și procedural, verificându-se în exclusivitate doar legalitatea deciziei, dar nu și temeinicia ei în fapt.

În acest context, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție menționează și faptul că, procedura admisibilității constă în verificarea faptului dacă motivele invocate în recurs se încadrează în cele prevăzute în art. 432 alin. (2), (3) și (4) din Codul de procedură civilă.

Totodată, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție relevă că, conform jurisprudenței CEDO, recursurile trebuie să fie efective, adică să fie capabile să ofere îndreptarea situației prezentate în cerere, la fel recursul trebuie să posedă puterea de a îndrepta în mod direct starea de lucruri (cauza Rebai și alții contra Franței, 25 februarie 1995), pe când în recursul declarat de Ministerul Justiției asemenea aspecte nu se regăsesc.

Astfel, din considerentele menționate, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a considera recursul declarat de Ministerul Justiției, ca inadmisibil.

În conformitate cu art. 431 alin. (2), 433 lit. a) și 440 alin. (1) din Codul de procedură civilă, Completul Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție

dispune:

Recursul declarat de Ministerul Justiției se consideră inadmisibil.

Încheierea este irevocabilă.

Președintele completului,
judecătorul

Ala Cobăneanu

judecătorii

Dumitru Mardari

Mariana Pitic